

EMLÉKBESZÉD

ÉRDY JÁNOS

AKAD. RENDES TAG FELETT.

NAGY IVÁN,

LEV. TAGTÓL.

(Olvasatott a M. Tud. Akadémia 1873. márczius 31-diki ülésén.)

BUDAPEST.

EGGENBERGER-FÉLE AKAD. KÖNYVKERESKEDÉS
(HOFFMANN és MOLNÁR).

1873.

ÉRDY JÁNOS EMLÉKEZETE.

Kegyeletes szokásaink szerint osztályunk egyik érde-
mes rendes tagjáról Érdy Jánosról kell emlékbeszédet tar-
tanom.

T. Akadémia! Engem az elhunyt életének emlékezetbe
hozatalára megbízatásomon kívül a tisztelet, rokon tanulmá-
nyok és tizenöt éves ismeretség szívélyes viszonya ösztö-
nöz; — s teszem azt nem a kötelességérzet rideg közönyével,
de azon hazafiúi és collegialitási hévvel és kegyelettel, mely
a boldogult érdemeinek emlékét méltón megilleti; és ha mind
e mellett rajzom a kellőnél, a méltónál tökélytelenebb, szí-
neiben halványabb, — ha előadásom elvállalt tárgyambhoz
mérve kevésbbé hatásos lenne, mint az megkívántatnék: e
hiányok nem a boldogult érdemeinek, hanem az én szónoki
tehetségem fogyatkozásainak lesznek fölrovidók.

Elhunyt tagtársunk — ősei nevén Luczenbacher — utóbb
Érdy János, becsületes szülőknek Luczenpacher Józsefnek
és Czeczko Máriának fiok 1796. szeptember 19-én Hont-megyé-
ben az Ipolynak a Dunába befolyásánál fekvő Szob helység-
ben látta először a napvilágot, — és testestől lelkestől ma-
gyar volt; mert habár nemzetsége Belgiumból származott
vala is, de déd atyja Luczenbacher Mihály, ki a szobi anya-
könyv tanúsága szerint ott 1758. nov. 19-é mult ki, Buda-
vár bevétele után már 1688. év körül a nevezett helységben
telepedvén meg, ennek ivadéka a mult század végén, tehát
tagtársunk születése korában a nevezett helységben negyed-
és ötöd izig levén elterjedve, ott a legtörzsökösebb családok
egyikét képezte.

Néhai tagtársunk tizenegy testvérei között születési sorban a harmadik, korán elvesztő atyját, a család fentartóját, kinek terhe ezentúlra a szegény özvegyanya vállaira nehezült. De a mi Jánosunk, ki ekkor már Vácson és Esztergomban a gymnasium némely osztályait kijárta, tanulásában annyi szorgalmat és elmetelhetőséget tanusított, mennyi elegendő volt megállapítására azon reménynek, miszerint a fin a tudományos pályán is sikerrel érvényesíteni foghatja a társadalmi lét szükséges feltételeit. És bizonyára a remény számbavétele szerzé meg a tanuló ifjonez részére nagybátyjának Luezenbacher Jánosnak, — ki néhai társunk nagyatyjával volt unokatestvér, — nem csak pusztán gondnoki címét, de azon pártolását is, melylyel a különben magára nézve is számos gyermekkel megáldott családfő unokaöcsését iskolai pályáján tehetsége szerint istápolta; — s mert akkor a hasonló sorsu szegény polgári szülők gyermekeire nézve az egyházi pálya mutatkozott legbiztosabb előmeneti esélyekkel legkevésbébbé küzdelmesnek, és a család és rokonság részére egykoron számítható segélyezhetése tekintetéből legesillogóbbnak: bizonyára az anya és gondnok irányzatában is nem egy rugó működött azon elhatározásra, mely a — mondhatni jeles — szerény ifjat ki az 1814—15. iskolai évben Nagyszombatban Doszlern Ödön igazgatósága és Gátser Leo tanársága alatt a benezés rendiek gymnasiumában a humaniorák II. vagy is utolsó évét mint sorozatilag ötödik jeles tanuló bevégezé, — az iskolai év befejezése után 1815. év nyarán a Beneze rend pannonhalmi növendékei közé vezette.

A következő iskolai év a zárda falai közt az ugynevezett novitiusi állapotban a gymnasiumi tantárgyak ismétlésével folyt le; ezután következett a bölesészeti tanfolyam, melyet tagtársunk a győri akadémiában az ismert nevű tudós és magyar író Szeder Fábán, egykoron magyar akadémiens igazgatósága és Engelhardt Anzelm bölesészeti, Czinár Mór természettani, Orray Kajetán történelmi stb. tanárok alatt 1818. évi júliusban jelesen bevégezt. Így összesen három évet töltött a zárdában. Mi tapadt ezen idő alatt kedély-életéhez, vagy szellemvilágához? arra nézve adataimból, melyekből ezen emlékszállakat összefűznöm lehetett, — semmi felvi

lágosítást ki nem vonhatok. Tagtársunknak kissé zárkozott, magába vonuló természete, mely az élet zaját — úgy látszik — ifjabb korában is egész életén át kerülte, vele született és sorsából fejlődött ösztön volt; szerény de nemes ösztön is egyszersmind, mely teljesen szabad az önzés minden salakjától. Ily kedélyállapot, ily körülmények mellett azt lehetne binni, hogy az egyházi pálya a collegium falai közt társunk egész lényével összhangzásban állhatott. Pedig nem. Már a harmadik év derekán átnyilalt keblén egy érzelem, mely az ön választotta életkört szűknek, kedélyére nézve veszélyesnek sugalta; és nehéz belső küzdelmek között ezen érzelmi tiltakozás annál erősebb lön, minél inkább közeledett a fogadalmi hitletétel napja, míg végre nem esekély habozások után határozott és — nyilatkozott. Doszlern Ödön, nagyszombati iskolázása idejében igazgatója, ekkor pozsonyi collegiumi főnök, tagtársunknak — úgy látszik atyailag pártolója, — az első volt, kinek 1818. martius 10-én kelt levele által lelkületében gyökeredző szerénykedéssel a rendtől megválni eltökélt szándékát tudtul adá. Mint az e levélre nyert válaszból kivehető, — tagtársunk zivatart emlegetett, mely őt eme pályán fenyegetendette, és mely alatt bizonyára lelki, kedélyi zivatart értett; de a melyet viszont a kebel háborgásait rég túl élt Doszlern nem tudott megérteni — és azért magyarázatot kért. Tagtársunk válaszolt; — de a magyarázatot az iskolai év bevégeztével a talár levetközésével a legmegfoghatóbban megadta. Búcsút vett a rend collegiumától és kiállott szabadabb, de küzdelmesebb színterére az életnek, hol azonban reá nézve — legalább az ő életpályáján — tudunkra — semmi nagyobb szerű zivatar elő nem fordult. A következő őszszel folytatta iskoláit, hallgatván a törvénytudományokat a győri akadémiában, hol mint ismert jó tanuló, esendés, józan fiúnak szíves pártfogói is akadtak. Nágoeson lakott Zichy József kamarás ur fiának Jánosnak a II. évi bölesészeti és a jogtani két évi folyam alatt — összesen három évre — tanítását reá bizta, és érte, valamint saját fiáért az Akadémia igazgatójánál az ismert tudós Fejér Györgynél a szállás és élelmezés költségeit is viselte. Ugyan itt volt tagtársunkkal szálláson és élelmezésen gr. Batthyány

Lajoson, Mihalovicson, Rostaházy-n kívül az ifju herceg Brezenheim Ferdinand is, kit Érdynk méltányos díjért a magyar nyelvre tanított. Iskolatársai közt itt találjuk hazánk nagy fiát Deák Ferenczet és gr. Majláth Antal volt kancellárt is. Az akadémiában tanáraik az I. évben (1818 $\frac{1}{2}$ -ben) a természetjogból Szibenliszt Mihály, a statistikából és bányajogból Kmety András; II. évben (1819/20-ban) a magyar jogból Bognár József; a politikai tudományokból és váltójogból Beke Farkas valának. Mind a két évi jogi tanfolyamot tagtársunk szintén jeles előmeneteli érdem-jegyekkel végezte be 1820. évi júliusban. Azonban, mert nevezett tanítványa Zichy János a II. évi jogfolyamot csak a következő 1821-ben volt hallgatandó, Érdynknek is még egy évig Győrben eddigi szállásán Fejér Györgynél kellett maradnia. Itt tanítványa oktatása mellett tanult maga is, használta Fejérnek előtte tárva álló könyvtárát és készült a jogi tudományokból teendő szigorlatra; egyszersmind pedig volt jogtanára Beke Farkas mint hites ügyvéd mellett 1820. sept. 1.—1821. aug. 15-ig törvénygyakornokként (patvarista) foglalatzkodott; sőt ez alatt 1820. nov. 29-én Györmegye előtt letett eskü mellett engedélyt nyervén: ezen megye törvényszéki tárgyalásaira is alaposb gyakorlat okáért szorgalmasan eljárta.

Bevégezván tanítványával az iskolai évet sikeresen és a szülők teljes meglegedésére elannyira, hogy az említett Zichy családdal szívélyes viszonya még azután is soká fennmaradt, és maga is elkészülvén tanulmányával, (1821.) augusztus 19-én Pestre jött, hol aug. 22-én Halácsy László személynöki ítélőmester oldala mellé kir. táblai jegyzőnek felesküdt, majd egyszersmind a pesti egyetem előtt a jogi tudományokból a szigorlatokat jelesen kiállván, már szeptember 1-én a jogtudori oklevelet elnyerte. Egy negyedévet töltött még Halácsy ítélőmester irodájában mint juratus, december 22-től kezdve pedig Mausperger Friderik táblai ügyvédhez szegődött és annál maradt 1822. november 27-ig, mely után december 16-án a királyi tábla előtt az ügyvédi vizsgát is letévén, az ország hites ügyvédei sorába lépett. Az ügyvédi oklevél valamint nagy nérvben még most is, ugy főképen akkoron zárköve volt a gondtalan élhetés ifju korának. Innentől kezdő-

dött az állandó kenyérkeresés komoly prozája: a „*multa tulit, fecitque*“ után a „*sudavit et alsi*“ valódi életbe lépése.

Ezeket el kellett mondanom, T. Akadémia! ne csak a szokásos élettrajzi szabály iránti figyelemből, de főleg azért, hogy talapzatától kezdve ismerhessük azon magaslatot, melyre tagtársunk érdemeit irodalmi történetünknek föl kell emelnie.

Érdy János, daczára, hogy ügyvédi vizsgát tett, s diplomát szerzett: nem készült az ügyvédségre, és arra tán maga sem érzett hajlamot, vagy hivatást. Jól tanult, sokat és szorgalmasan tanult, azért: mert maga is tanítani akart. Ő tanszékre vágyakozott. Ide célzott tanulmányában vas szorgalma, melylyel a jogtudori ezimet nyerte, — és igyekezete az egyetem jogi karának kebelébe juthatni, melyet 1824. october 30-án el is ért. Életezélja tehát a tanszék volt. Ezeknél fogva nem esodálhatjuk, hogy elhagyva a fővárost, Fejér megyében Vereben egy előkelő családnál, verebi Végh Ignác házában, annak fia János mellett nevelői állást vállalt, mint ő hihette — ideiglenesen, addig: míg számára valamely főiskolai jogi tanszék megnyílik. De a mi, — miként tudjuk, — soha meg nem történt.

Verebi Végh Ignác, — az e század elején elhalt híres Végh Péter országbírónak testvérétől származott unokaöccese, — tudományosan kiképzett, tiszta jellemű, kedélyes férfiú akkor Fejérmegyének főjegyzője s egyszersmind az 1825-ki országgyűlésen követő, utóbb Bécsben m. kancelláriai titkár, majd Pesten országbírói ítélőmester, végre ugyan itt váltótörvényszéki előök volt, kinek házában Érdy a család teljes és méltó bizalmát bírván, — nem csak neveléssel és oktatással foglalkozott, hanem utóbb a család ügyvéde, gazdasági felügyelője, lehet mondani-mindenese volt, évek hosszu során át, melyeknek folytában tanítványával lakott egyszer másszor Pesten, Pozsonyban, sőt Bécsben is, hol az udvari könyvtárban tanulmányozás végett gyakran megfordult; de legtöbb idejét mégis Vereben töltötte. Ez állásában tanulta Érdy ismerni azon életkört, politikai és társadalmi viszonyokat, melyeket legtalálóbban talán, de komoly értelemmel táblabírói világnak nevezhetünk. Így multak az évek; de az óhajtott célhoz jutás reménye még mindig a távol jövő

ködében csillogott, míg végre mint a beláthatlan síkság déli-
bájba eltűnt. Mert időnként több akadémiái, sőt egyetemi
tanszék is megüresült, és ezek közül 1825. év végén ő is a
zágrábi akadémia egyik tanszékeért pályáván, arra a pesti
egyetem által harmadikul, — majd az akkori szokás szerint
a bécsi egyetem által másodikul kijelöltetett: az óhajtott ál-
lomást néhai Henfner János nyerte el. A nagyváradi tanszék-
nél, melylyel barátai és ismerősei kecségtették, szintén nem
lett szerencsésebb. Sőt nyíltan ez időben a pesti egyetemen
megüresült tanszékre éppen egykori győri tanára Szibenliszt
Mihály emeltetett. Azonban még pár évig táplálta néhai tár-
sunkat a remény, lelke pedig táplálkozott Oldendorp, Grot
Hugo, Selden, Hobbes, Puffendorf, Thomasius, Feuerbach,
Höpfner, Schmaus, Fichte, Gros, Welker s a többi, munkáival,
mely tanulmányai folytán 1828-ban egy „*Elmélkedések a
Természeti Tudomány állapotjáról*“ irt velős értekezésével
a Tudományos Gyűjtemény azon évi füzetében is föllépett. Ez
volt az irodalom terén első, de e nemből — tudomra —
utolsó műve is. Ezentúl — tán a hosszú, sikertelen várako-
zás, vagy talán még inkább a következőkben említendő vi-
szonyok azon térre vonzották őt, melyen élete végeig híven
megmaradt, és melyen történet-irodalmunkban magának ma-
radandó emléket állított; és ő a költő szavai szerint követte
keble Istenét.

Tisztelt Akadémia! Társunk emlékeztetének rajzolásá-
ban elértem azon határhoz, melytől fogva őt e tisztelt társa-
ság tagjának kell számitanunk. Elértem azon ponthoz, melynél
föl kellene fejtenem azon nemes ösztönök, gerjesztő és ápoló
rúgók hüvelyeit, melyekből mint kis magból a terebélyes fa,
— társunknak következett munkássága, ennek iránya fejlő-
dött, és egész tudományos pályája kidomborult. Azonban
sajnálattal kell megjegyeznem, hogy éppen e korszakra nézve
néhai veterán társunk egykorú, vagy jobban mondva régibb
barátai és ismerősei köréből igért és kívánatos adatokat nem
nyerhetvén: eme mozzanatokhoz én csupán az akkori iroda-
lom előttem ismeretes viszonyainak összefüzesével és egybe-
vetéséből gyűjtöttem az itt felhasznált anyagot, melynek
feldolgozásánál, ha mégis tévedés vagy felfogásom gyarlósága

miatt jó igyekezetem nem sikerül vala: szíves elnézésért ese-
dezem. Mindenek előtt századunk harmadik tizedében
(1820–30.) történelmi irodalmunk állapotaira kell vetnünk
egy futó pillanatot. Szándékom ezt tárgyilagos elfogulatlan-
sággal cselekedni.

Hazai történetírásunk nagyszabású férfiai Pray, Cor-
nides, Katona István s ezek néhány társa voltak azok, kik a
multszázad végén és a jelenek elején — habár nem a nemzet
nyelvén, de azért elvitathatlan hazafias lélekkel és pedig a
józanabb történelmi felfogás érzékével és a tisztultabb kritika
erejével hazánkban e tudományt megállapíták. Ezeknek
nyomai jöttek Engel és Feszler németül, — a Budaiak és
Virág Benedek magyarul irt műveikkel, kiknek elhunyt
vagy elhallgatása után nem mondhatni, hogy történelmi iro-
dalmunk terén pangás állott volna elő. A munkálkodás hévvel
és sok oldalulag folyt; a történelmi anyagnak, ugymint az
emlékeknek és forrásoknak tanulmányozása és gyűjtése a
Kovácsichok mellett és után Fajér György és mások igyeke-
zetével; — valamint egyes kérdések megvitatásában a tör-
ténetszorgalmat elég széles mérvet öltött. És ez utóbbi irodal-
milag annyival jelentékenyebb hatást gyakorolt, mert kivá-
lótág a nemzeti nyelven történt. Azonban felfogás és alkotás
tekintetében ez időszak mégis inkább meddőnek mondható,
pedig ahol haladás nincs, ott bizonyos mérvben a hanyatlás-
nak be kellett állnia. Nemzeti irodalmunk történetírói ezen
időszakra, mely általában a nyelvújítás és szépités korának
neveztetik, — történetírásunkban egy új szellem ébredését,
egy új, nemzeti iskola kezdetét jelzik. Egy új iskola valóban
keletkezett, melynek iránya és hatása a roppant olvasottságú
és onnélfogva nagy tudományú tekintélylyel bíró Horvát Ist-
vánnak kiválótág a nemzet eredeti tárgyazó fellépésében
nyilatkozott. Csodálatosképen kerültük a beláthatót, s keres-
tük az ősi dicsőség éji homályait. Elmondhatjuk Senecával:
*Curiosum nobis natura ingenium dedit, in media nos sui parte
constituit, et circumspexit omnium nobis dedit: sed acies
nostra aperit sibi investigando viam, ut aliquid ipso mundo
inveniat antiquius.*

De nincs szükség reá, hogy amaz irány jellemzésénél

időzzem; az ítéset, az idő rég határozott fölötté. Az eredményt tekintve, a baj leginkább csak az volt, hogy — Toldy-Ferencz tudós tagtársunknak szavaival élve — „Horvát István iparkodása nem elszigetelt, nem helyre szorult seb maradt történeti tudományosságunk testén, hanem nemes erők elszánt akarattal, buzgó munkássággal és részben feláldozással követtek a szerencsétlen irányt“, mely — hozzá tehetjük — több, régebben megállapított történelmi kérdést felforgatott, kétségbe vont csak azért, hogy látszólag újat mondhasson, felfedezést tehessen — szerencsétlen viselkedéséből a rajongó történeti vizsgálatnak.

Néhai tagtársunknak Érdy Jánosnak, ki ez időt jött az irodalom kiválóbb embereivel, köztök Horvát Istvánnal is ösmeretségbe, első történelmi értekezésén, — s még utóbb is néhány dolgozatán, — kiérzik azon említett új iskola befolyása, mert ő is Horváth István buzgó hívei közé tartozott; és első irodalmi föllépése is genetikai összeköttetésben állt a mester irányának hatásával.

Ugyanis Holéczy Mihály, — ki egykoron a Tudományos Gyűjteményt etymologico-historiai czikkeivel bőven el látta, — Camoens Luziadájában Portugalia alapító hereze-géről Henrikről azt olvasva, hogy az magyar királyi másodszülött fia volt, — erről egy értekezést bocsátott közre azon folyóirat 1828. évi I. kötetében. Az eszme tetszett; Horvát István a kérdést megragadva, ugyan azon folyóirat III. kötetében négy hosszú ivre terjedő értekezésben a kérdéses Henriket I. Géza királyunk fiával igyekezett bizonyítani. Azonban egy férfit, — Fejér György, — kinek nem csak tudománya, de bátorsága is volt Horváttal szembeszállani, a következő kötetben már kimutatta Henriknek nem magyar, hanem francia vérből eredetét, miből azután egy kis élesebb irodalmi feleselés származott.

Alig simultak el a polemia által felizgatott kedélyek hullámai, midőn tagtársunk a kérdést szintén felkarolva, „Henrik, portugáliai gróf eredetéről“ irt értekezését a Tudományos Gyűjtemény IX. kötetében napfényre bocsátotta, bebizonyítani igyekezvén abban, hogy Henrik portugali gróf nem ugyan I. Géza, hanem I. Péter magyar királynak fia

volt. Világos és tárgyilagos előadása, érveinek kellő beosztása, válogatott, nagyobbára külföldi s pedig spanyol és portugál kutatóinak helyes alkalmazása beható tanulmányozásról, bő forrásismeretről és hivatott történetnyomozói tehetségről tesz tanúságot; — s ha mégis a czél, a döntő eredmény kivívása elmaradt: az nem az ítéseti erő hiányában, hanem az előbb vázolt Horváth István-féle irányzat folytán fölvetett tárgy megvédhetlenségében találja megfejtését. És csakugyan a czáfolat nem sokára bekövetkezett. Fejér György, miután értekezését — mint maga írja — „a Tud. Gyűjtemény Redac-tora részrehajlásból föl nem vette“, az állítást, vajon „Henrik, portugáliai gróf Velencei Péter magyar király fia volt-e?“ egy 1830 ban önállólag kinyomatott 24 lapnyi füzetben vizsgálta meg; és szerény véleményem szerint meg is döntötte, habár néhány tagtársunk ezen vizsgálat ellenében ugyanazon évben szintén önálló (98 lapnyi) füzetben „Henrik, Portugáliai Gróf magyar eredetét“ nyomósan és lelkesen megvédelmezni igyekezett. Lett legyen azonban bármilyen a kérdés eldöntésére nézve az eredmény; azonkívül, hogy e vizsgálatok és vitások történetirodalmunk mezejét termékenyíték, alkalmul szolgáltak egy hasznos tehetségnek is felismerésére és méltánylására, melylyel tagtársunk ezen föllépései által főleg barátai és ismerősei körében találkozott.

De sokkal közvetlenebb és irodalmi tekintetben sokkal gyümölcsözőbb jeleit adta tagtársunk tudományos ismereteinek és bírálati tehetségének azon dolgozatában, melyben Perger János magyar törvénytárát az 1831. évi tud. gyűjtemény VIII. és IX. kötetekben vizsgálata alá vette. Itt bibliographiai nyomozásai, jogtörténeti és törvénytudományi bíráló, és összehasonlító fejtegetései, melyekkel a fordító jegyzeteit és itt-ott magát a munkát egyszerű és világos, de egyszersmind beható észrevételeivel kísérelé, — jogtörténelmi irodalmunkhoz becses és tanulságos adatokkal járultak, és írójok tudományos készítségének oly jelentékeny mérvét mutaták, melynélfogva Akadémiánk, — mely épen azon évben lépett életbe, — második nagy gyűlésekor a következő 1832. évi márt. 9-én levelező, majd még azon évi september 9-én ren-

des tagjai közé választá. És e választás helyességét a következők bathatósan igazolá.

Tagtársunk munkássága a történelmi segédtudományok terén sok oldalulag nyilatkozott. A magyar őstörténeti nyomozásokon és egyéb apróbb adalékokon kívül kiterjedt tanulmányozása a hazai és római régészet, az okmánytan, pecséttan, nemzékstan, különösen pedig a magyar éremtan művelésére.

Mindjárt a következő 1833. évben az egy egész irodalmi harezot támasztott Magyar Conversations Lexikon munkatársai között találjuk. Ezen közhasznú Esmeretek tára VII. kötetében a kelet-indiai literaturáról, mytholog iáról, nyelvekről valamint a magyar literaturáról értekezett. Ezen dolgozata ha nem is eredeti forrásokból merített, de önállóan, a ezélnak megfelelő világos előadással feldolgozott mű. Kétségkívül eredetibb volt ennél ama dolgozata, melyben ugyan csak ez évben a magyar biblia történetét tárgyalta a berlini kir. könyvtár részére, mely azonban legalább idehaza tudomra meg nem jelenvén, és így azt csak egyszerűen címéből ismervén, annak jelentőségéről bővebben nem szólhatok.

1834-től kezdve a m. Akadémia által megindított Tudománytár szorgalmas munkatársa volt. E folyóiratban mindjárt az első évben ismertette a nagyszombati codexet, mely sz. László legendáját tartalmazza; továbbá Hunyadi János kormányzó magyar esküjét 1446-ból; és a zsitvatoroki békekötést. Az 1835. évi akadémiai Évkönyvek II. kötetében oklevél alapján szólott Zsigmond országlásának évsoráról és a zsigmond kir. nevezetesebb magyar, főként históriai kéziratokról szóló tudósítást.

1837-ben őt bizta meg az Akadémia a Tudománytár értekező részének szerkesztésével, melyet a folyóirat megszűntéig (1844-ig) lelkes buzgalommal folytatott és minden folyamában saját érdekes dolgozatával gazdagított. Itt jöttek ki „Okleveles toldalék” ezim alatt alapos okmánytani, történelmi és pecsétani észrevételeinek kisérteében, leggyakrabban rézbe nyomatott pecsét ábrákkal hiven és kellő jártassággal másolt régi oklevelei, tanulságos adalékul okmány- és pecsétani irodalmunkhoz. E folyóirat 1837. évi folyamában adá ki

értekezését a verebi sirkövekről három könyomattal, kitüntetve benne a római régiségek és érmészet tanulmányozásához hajlamát, abban szerzett nem közönséges kutfökre alapított ismereteit, melyek őt hazai tudományosságunk ezen szakában kitünővé tették. A következő évben adá a magyarok eredeti lakhelyéről Atelközről, a sabartói asphalokról és kúnokról Hammer után dolgozott értekezését. Itt kell megemlitenem, habár később (1841-ben) írta is, a tárgy rokonságánál fogva azon jelentését, melyet Lukotya Mansvét lelkésznek őstörténeti leveléről adott; — mert ezentul kivévén a Bessenyő nemzet különféle nevezeteiről írt és az Akadémia üléséin 1857. januar 5-én és 1859. január 10-én tartott értekezéseit, melyeken erősen megérzett a Horvát István-féle téves irány befolyása, de melyek tudomra nyomtatásban meg sem is jelentek, magyar őstörténelmi tanulmányozása végkép megszakadt.

Tagtársunk 1839. april 2-ka óta, midőn Fehérmegye kitünő bizonyítványa szerint azon megyei Vereb helységről és ekkép *forma szerint legalább* a Végh családnál viselt ügyvédségtől búcsut vón és állandóan Pestre telepedett: odaadóban, hogy ne mondjam kizárólag, — a tudományokkal kötött szövetséget; mihez nem esekély hatással járult 1840. mart. 8-án az Akadémia érem gyűjteményének, akkor esekély bár, de egy mai hasonló összegnél hatványosabb értékű 300 frt évi fizetéssel *örvé* kineveztetése. Ez állásában társulatunk egykori elnöke gr. Teleki József által a Veszerle-féle éremgyűjteménynek rendezésével is megbízott. A mily szorgalommal és eredménnyel végezte ő ezen megbízást: ép annyira maga is hasznos ismereteket szerzett és beható előmenetelt tett ezen új téren, amint utóbbi dolgozatai fényesen tanusíták; mert ámbár munkálkodása ezután is még több szakra kiterjedt; de legnagyobb volt és irodalmunkban tagadhatatlanul legtöbb érdemet szerzett az éremtan terén, miért is ebbeli tevékenységének méltatását legutoljára hagyva, lássuk előbb működésének másnemű jelenségeit, mindenek előtt pedig vessünk egy pillantást életpályája főbb mozzanataira.

Főnebb emlitem, t. Akadémia! miként tagtársunk

életterve eszményét, a tanári széket, el nem érhetvén, a neki nem bivatásszerű ügyvédség gyakorlatát elhagyván, életét a szó valódi értelmében kizárólag a tudományos irodalomnak szentelé. És a tudós sorsát "mi várja? küzdelem. Küzdelem szellemileg, küzdelem az élet anyagi gondjaival. Ez volt sorsa néhai tagtársunknak is; mert mostoha viszonyaink között a tudományos pálya nem oly jutalmazó, hogy önállóan, mellék-állás vagy mellék kereset nélkül megállható lenne; és rendszerint ha végre a küzdő az élet gondjait némileg enyhítő révbe, valamely biztos állomásra jut: akkor már rendszeren életkorának napja hanyatlóban van; és ha kérdené a költő (Borzsenyi) szavaival: ezért lesz-e pályabér?" — várhatja jutalmul a küzdelmek zárkövét: a halált, elmondhatva a római bölcsessel: contra injurias vitae beneficium mortis habeo. Így történt tagtársunkkal is, ki 1837-ben az Akadémia folyóiratának a Tudománytárnak szerkesztője, 1840-ben az éremgyűjteménynek őre lett, és ezen hivatalos és tán a csekély rendes tagi fizetésre és a még szerényebb írói díjakra volt életszükségleteinek fedezése utalva. De 1844. év végével részvéthiány miatt megszűnván a Tudománytár, megszűnt a szerkesztői jövedelem is, és tagtársunk ismét egyedül az éremtár-őri csekély javadalom mellett maradt. Egy hosszú és munkálkodásban is — nem csoda — az előbbeniéknél meddőbb év telt el, tagtársunk kora az ötven felé haladt, midőn végre régészeti, különösen pedig éremtani dolgozatai által szerzett érdemei tekintetéből — melyekről alább szólnok — József nádor által 1846. márt. 16-án a nemzeti muzeum régiségtárának szabadszállással és rendes évi fizetéssel örvévé kineveztetett, oly megbagyással, hogy előzőleg a következő nyáron tanulmányozás végett a külföld némely múzeumaikat látogassa meg, s csak azután sept. elején kezdje meg hivatalát, évdíjja is sept. 1-től járjon. E hivatalt akkoron — mint róla egyik veterán tagtársunk Toldy Ferenc megjegyzi — nálánál senki jobban meg nem érdemlette. Ekép jutván valahára tagtársunk biztos révpartra, június 27-én örömmel és meglelégedéssel indult tudományos útjára és Bécsen keresztül meglátogatta Prága, Drezda és Berlin múzeumaikat, megnézve és megvizsgálva mindenütt hiv

szerint a nevezetességeket, a mint ezt magán feljegyzései mutatják. Haza érve, sept. 1-én elfoglalá hivatalát, melyet 1869-ben történt nyugalmaztatásáig hiven, buzgón és becsületesen betöltött, szorgalmasan munkálkodván irodalmunkban is, amint ezt a következőkben előadni szerencsém lesz. Még azon (1846.) évi dec. 29-én Hymen oltárához is járult, nőül vévén Kolecsányi Ferenc és Szén Amalia leányát Borbálát, kivel haláláig boldog családi életet élt, 1847. sept. 12 én pedig azon megtiszteltetésben részesült, hogy Sopronmegye táblabírájává neveztetett. 1857-ben lemondott az akadémiai éremtári örségről. — Ime, szűk keretben ez vázlatos képe néhai tagtársunk férfiu kori szerény pályájának.

Most szedjük össze munkálkodása elszórt egyes darabjait, melyekből emléke tömörül.

Érdy a régészet körében általában, különösen pedig a régi — ugynevezett — pogány sirok és római viaszos fatáblák (becsületi boesátványok) ismertetése által jelentősen gyarapította irodalmunk ezen akkoron nagyon is parlagon mezejét. A régi sirok tudományos felásatásában mondhatni úttörő hazánkban, mindenestre első volt, ki ez ügyben rendszeresen járt el. Első kísérlete volt e téren — mint már említém — még 1837-ben a verebi sírkövek ismertetése. Utána következett 1844-ben a „kézdi-vásárhelyi régiségekről“ szóló jelentése. Majd (1847-ben) a Badán talált római sírkövekről; a dánországi kőkori sírhalmokról és régiségekről; a tordakoholt Sphinxről értekezett. Ugyancsak ez utóbbival egyszerre terjeszté elő — akkor feltűnő — értekezését a Fehérmegye (Handsabék, magyarul) Érd határában felásott pogány magyar sirokról, mely azért is nevezetes, mert alkalmas adott arra, hogy néhai tagtársunk előbbi Luczenbacher ősi nevét ezen régészeti működése emlékével kapcsolatba hozva, „Érdy“-re változtassa, amint ez 1848. június 18-án hivatalosan is megtörtént. Az 1848-ik év folytán régészeti czikkeihez járult a „Runamo fölliratos kőszirtről és a sukorói és pákozdi szikla-csoportokról“ szóló értekezése. 1850-ben Historiái séta a Margitszigeten; római emlékek Fehérben: Kis-kun-Majsai régiségek, 1851-ben az ó-badai Kis-Czellnek terjedelmes, de érdekes és alapos ismertetések. Ezeket követék e szakban

évenként egész haláláig kisebb-nagyobb beesü következő dolgozatai. (1853-ban) a belloviezi ásatásokról; — III. Béla kir. és nejének Székes-Fehérvárott talált síremlékei; (1854-ben) az aszódi pogány sírokról; a sziszeki sírkő; a nagyváradi emlékpohár; (1858-ban) a verebi pogány sír; (1861-ben) Kelenföldi pogány sírok öt rajzzal; Nyitra-Ivánka területén kiszántott byzanti zománcok a XI. századból két rajzzal; (1864-ben) a tétényi római sírok; (1868-ban) Archaeologiai vázlat régi távezájából; és (1870-ben) a Pilini pogány sírok; nagyobbára mind az Új magyar muzeum, a M. Tud. Akadémia Értesítője, Évkönyvei, Archaeologiai Közlemények stb. hasábjain; mindannyi érdekes és hazai régészeti irodalmunkat értékes anyag és adatkészlettel gyarapító dolgozatok.

Kevésbbé volt szerencsés tagtársunk a nemzékten terén, főleg 1848-ban a „Magyarországi Crouy nemzetségnek története, nemzékrende és oklevéltára“ című munkája sikerével, mely egy, — a történelmi bíráló előtt meg nem állható tétel, — e családnek II. Andrástól fiágon eredeztetését jobb ügyre méltó fáradsággal és készüllettel vitatta és iktatta a magyar irodalom termékei köze, és melyet nyomban az elfogulatlan szigorú bíráló Fehér György személyében „historiai gyom“-nak nyilvánított, évekkel utóbb pedig két tagtársunk (Bottka Tivadar és Horváth Mihály) történelmi és kortani szempontból vizsgálva, végkép megdöntött. Érdy ismét igyekezett egykori állítmányát a „Crouy nemzetség négy okiratának időszámításával“ megvédelmezni, de tudományos buvárlatának fáradsága sikertelen maradt.

Futólag megemlítve még azt, hogy kisebb czikkein kívül, milyenek Mehemed bécsi kéziratának ismertetése; a Szerbek és Magyarok, Kézai Simon és Márk krónika írókra figyelemztetés, 1854-ben sz. István életét Hartvik után magyarul jegyzetekkel ada, ki kell emelnem azon közleményeit, melyekben az Erdélyben talált viaszos lapokat ismerteté. Ezek az ugynevezett beesületi boesátványok, (Tabulae honestae missionis) melyeknek olvasását hazánkban ő kíséré még első közreboesátai 1856-ban, majd javítva 1859ben. A mennyire fontosak ezek a régi római világ közéletének és hazánk legrégibb történelme viszonyainak szempontjából: épen annyira

fáradságos és elszigeteltségünkben kétszeresen nehéz eme ezredéves emlékeknek palaeographiai tekintetben helyes megoldásuk, miért minden e téren megindított törekvés, még ha kevésbbé tökéletes is, bir bizonyos fokú termékenyítő hatással, mert a római költő szerint is:

Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo

Mixta fere duris utilis herba rosis.

De férjünk munkálkodása derék részére.

Érdy-nek — mint mondám — irodalmi tevékenysége és szaktudományi ereje legmagasabbra az éremtan terén emelkedett. E szakban adott ő legtöbbit, e téren dolgozott legfolytonosabban, ebbeli munkálkodása lett legtermékenyebb és lesz legmaradandóbb. Már 1839-ben adta e hivatásának és tanulmányainak jeleit, mielőtt a Tudománytár azon évi folyamában az *Esztergomi érsekség pénzmesteréről* (Pisctarius), majd a *Magyar Pénztudomány ritkaságáról* t. i. I. Géza m. kir. pénzeiről értekezett. 1840. és 1841-ben pedig több ízben közölt *római kiadatlan pénzeket*. Ugyancsak 1841-ben jelent meg Rupp Jakab neve alatt: *Magyarország ekkorig ismeretes pénzei levázolva, történelmi és pénztudományi kulfok után magyarázva*“ című munka első kötete latinul és magyarul, mely az Arpádi korszak érmeit tartalmazza, és mely Schönvisner latin műve után maig egyetlen rendszeres magyar numismatica irodalmunkban. Ez akkoron éles polemia tárgya volt sajtónkban azon kérdés fölött: közös szerzője-e ezen műnek a czimlapon meg nem nevezett tagtársunk? És mind a két fél válaszerveinek megvizsgálása után az elfogulatlan ítészlet kimondá: hogy a nevezett mű magyar részét egészen Érdy írta. ¹⁾ S ezt ő annyival könnyebben és avatottabban tehette, mert mint az Akadémia éremtár öre ezen gyűjteménynek I. Istvántól I. Ferdinándig bevezetett összeállításával épen ez időtt volt foglalatos. Még döntőbb bizonyítvány volt Érdy éremtani szakismereteiről a következőt mű. T. i. 1843-ban egy másik becses önálló munkával: *A Szerb Zsupánok, Királyok és Czárok pénzei XXIII. résznyomattal Buda. 1843.*

¹⁾ Ujabb kori ismeretek tára. III. kötet 113. lap — *T. jegy alatt. (Toldy)

8-r.^a ajándékozta meg a magyar irodalmat, mely nem csak előbbre vivé a tudományt, nem csak egyetlen e nemben hazai irodalmunkban; de tüzetes szerkesztményénél fogva páratlan az összes éremtani szakirodalomban. És ezt követék e tárgyban kisebb közlései 1844-ben a *muszta pénzekről*, 1847-ben egy *pénztudományi vejtély megfejtéséről*; 1852-ben Róbert királynak *szerb veretű pénzéről*; míg ismét 1857-ben a „*Bosznia és szerb régi érmek*“ ezimű önálló művével állott elő és gyarapítá e tudományt. A következő (1858.) évben megjelentek tőle „*Stiria mint magyar vezérség és érmei*“; alig három év múlva (1862-ben) *Erdély érmei képtalasszal*, önálló nagy 4-rétű füzetben, mely Erdély összes, addig ismeretes érmeit tartalmazza. És munkálkodásának itt sem szakadt vége. 1865-ben *kiadatlan magyar érmeiket* közlött az *Árpádok korszakából*; míg végre élte végső szakában (1870-ben *Hervoja spalatói hercege és érmei* közlésével zárta be e téren felmutatott hasznos és termékeny munkálkodásának hosszú sorát, — és azt hiszem — nem korán, *confectus senio, postquam gravis adfuit aetas*: tagtársunk kora 75. évét járta, elaggott, elgyengült; de hiszen munkálkodott annyit és annyi foganattal, hogy nevét régészeti és még inkább éremtani műveinek méltatása által a magyar irodalom elismeréssel meg fogja őrzeni.

Ime! bemutatam irodalmi pályáját; szólnom kell még tagtársunkról mint hivatalnokról, emberről és polgárról.

1846-ban foglalta el muzeumi hivatalát, s már az év őszén ő szállítatá be a Ludoviceumból, és Budáról fensőbb rendeletnél fogva a régiségtári gyűjteményt a muzeumi új épületbe, hol a régiségtárnak üres termeiben ez osztály felállításának egész súlya az ő vállaira nehezedett; és a tárgyakhoz és termékekhez illő butor hiánya, majd 1849-ben a forradalom miatt a régiségtár értékesebb kincseinek ládába elpogygyászolása, ismét 1850-ben új butoroknak tervezése miatt kétszer-háromszor kellett az ideiglenes felállításnak terhes munkájával megküzdenie. Ezen bajokhoz járult, hogy 1855-ben az ide s tova hordás által összegyűjtött éremgyűjtemények halmazát a kirendelt hivatalos ellenőr jelenlétében kellett a lepecsételt ládákból kiszedni, mérlegezni, meghatározni és leltározni, mely munka hosszú két évet vett igénybe;

míg végre az elhibázva készült első butorok után tagtársunk hazafias panasza folytán b. Sina Simon nagylelkű adakozásából készített új butorokban 1860-ban az éremgyűjteményt felállítható és a látogatók előtt megnyithatóvá tevő. Általában a nemzeti muzeum kincs-, régiség- s éremtárának rendezése körül fáradhatlan szorgalmat fejtett ki, kellő szakértői ügyességgel és tárgyzeretettel működött.

Mint magán egyén, mint polgár, Érdy nemes és hazafias lelkületű magyar ember volt; külalakra és arczra nézve is annyira magyar jellegű, hogy a világhírű tudós Mommsen tanár Pesten jártakor Érdyben eredeti hún-magyar fajt vélt láthatni, és megütődött, midőn néhai nagy emlékezetű b. Eötvös József elnökünkől Érdy-nek eredetéről és előbbi ősi német nevééről értesült. Sed quid tam parva loquor. Jellemére nézve Érdy szerény, de önbecsét érző, kevés beszédű, mondhatni magába vonuló, és ámbár — főleg irodalmi pályáján — nem kis mértékben fájósan érzékeny volt, de busongó hangulata nem támadó, mint inkább védelmi halk panaszokban keresett enyhülést. Modorának nehézkes, — hogy ne mondjam — lassu és rendesen egyhangu komolysága, mely nem bokol, kegy után nem jár: lehetett egy részben forrása lassúbb és késői szerény előmeneteleinek is. Pedig ő serény, szorgalmas volt, tudott tünni és el tudott szenvedni anyagi áldozatokat is; mert hiszen — panasz nélkül legyen mondva — mi ként is lehetne el magyar tudós áldozatok nélkül? Midőn 1846-ban muzeumi hivatalára kinevezésekor hivatalos felszólításra tudományos utazást kellett tennie Németországon, a muzeum s különösen osztálya elrendezésének érdekében; „utazási költségei fejében semmi kárpótlást nem nyert, úgy hogy ezen költsége — mint egyik tudós társa írta — egyenesen a hazai tudományosság oltárára tett áldozatul tekintendő. Midőn 1848. évi decemberben III. Béla király és nejének Székes-Fehérvárott talált síremlékei felásatására hivatalosan kiküldetve eljárta: tett költségeiből — mint maga panaszla — filléres összegek saját terhére töröltettek. De minek részletezni, apróságokba elegyedni ott, hol az egész életpálya eléggé áldozat; esakhogy Érdynél ezen áldozat — és ezt hangosan ki kell emelnem, — önzetlen nemes ösztönből, buzgó haza-

szeretetből származott. Nem én, — ő maga írta Rappnak az általa kiadott magyar éremtan szerzősége iránt tett nyilatkozatára. „Nem mondtam-e — úgymond — számtalanszor, hogy nekem tiszteletdíj nem kell, és szemrehányt fizetés nem is kellett volna. A ki *csak* pénzért ír, az előttem nem író, hanem a napszámosok sorába tartozik;”¹⁾ ő tehát nem anyagi jutalomért munkált és fáradozott, hanem honszeretetből azon elismerésért, melyet az irodalomtörténet van hivatva neki megadnia, és melynek megérdemelt megszavazását tisztelt tagtársaimtól ezennel kikérem.

És most röviden bevégezhetem mondandóimat. Az elaggott tudós bajtárs hivatalából 1869-ben nyugalmaztatva, pihenésre tért, röviddel utóbb lefizette halandói végső adóját és 1871. május 9-én sirba szállt. Köleseként.

A pálya végre jára,
Kizajlott a kebel.
Az élet szép oltára
Lerontva süllyed el.
Fü nő, s bokor fölébe
Bús szél lebeg körül,
A multkor ronesolt képe
Romján mohlepve ül.

T. Akadémia! példájából merítsünk erőt a kitartásra és mondjunk áldást emlékezetére.

¹⁾ Erdy János. A szerb Zsupánok, Királyok és Czárok pénzei. 71. lap.

Erdy János munkálatainak jegyzéke

Idő rendben.

1828.

Elmélkedések a természeti jogtudomány állapotjáról. *Tudományos Gyűjtemény 1828. évi VII. köt. 62—82. IX. köt. 29—45.*

1829.

Henrik Portugáliai gróf eredetéről. *Tud. Gyűjt. 1829. XI. köt. 19—61.*

1830.

Henrik Portugáliai gróf magyar eredetének védelmezése. Pest, 1830. 8-r. 98 lap.

1831.

Perger Jánostól magyarosított Verbőczy István Hármastörvénykönyvének vizsgálata. *Tud. Gyűjtemény 1831. évi VIII. köt. 83—119. és IX. köt. 192—112.*

[1833.

Kelet Indiai a) literatura b) mythologia, c) nyelvek *Közhasznú Esméreték Tára, Pest 1853. VII. köt. 121—140. I.—er jegy alatt.*

Magyar Literatura. *Ugyan ott VII. köt. 559—569. jegy nélkül.*

Magyar biblia története a berlini k. könyvtár számára. *Megjelenésének helye?*

1834.

A Nagy-szombati Codex 1490—1527. (Sz. László legenda) *Tudománytár 1834. I. köt. 216—235.*

Hunyadi János kormányzó magyar esküje 1446. *Tudománytár II. köt. 229—232.*

A zsitva-toroki békekötés (ily ezimmel: Magyar nyelv országos divata). *Tudománytár III. köt. 230—242.*

1835.

Zsigmond országlásának évsora. *A M. Tudós Társ. Évkönyvei. 1835. II. köt. 43—60.*

Nevezetesebb magyar, főként historiai kéziratok jegyzéke. *Évkönyv. II. köt. 14—19.*

1837.

Verebi sírkövek 3 könyomattal. *Tudománytár 1837. új foly. I. köt. 59—67.*

Okleveles Toldalék. (Az országos tanács pecségeiről és annak 1446. pecsége réznyomatban.) *Tudománytár II. köt. 165. és 306.*

1838.

Okleveles Toldalék. (Városok pecségeiről és Bihacs 1395-ki pecsége réznyomatban) *Tudománytár 1838. III. köt. 184—190.* Továbbá *Ugyanott 345.* — (Kálmán győri püspök eredetéről.) *Ugyanott. IV. köt. 158—163.* és más *u. ott. 295*

A magyarok eredeti lakó földéről Atelkuzu s azon helyéről, hol sabartói asphalok laktak és a kunokról. Hammer József latin értekezése szerint. *M. Tud. Társ. Évkönyvei 1838. III. kötet 130—144.*

1839.

Kálmán győri püspök 1369-ki ezimeres pecsége. *Tudománytár 1839. V. köt. 66—69.*

Az esztergomi érsekség pénzmestere (Pisctarius). *Ugyanott V. köt. 89—110.*

Okleveles toldalék. *Ugyanott V. köt. 134, 195, 262, 324, 392.* Továbbá *VI. kötet 61, 134, 339.*

Literaturai különösség, (Mehmed kézírata ismertetése) *Ugyanott V. köt. 326.*

Magyar pénztudományi ritkaság (I. Géza m. kir. pénzei) *Ugyanott VI. köt. 48—55.*

1840.

A legrégebb pénz két réznyomattal. *Tudománytár VII. köt. 315—350.*

Okleveles toldalék XXXI. *Kanizsai János pecsétgyűjteménye. Tudománytár VII. köt. 67—70.* Továbbá *Ugyanott 140.* Henrik Portugáli gróf eredetét érdeklő oklevelek és értekezések. *Ugyanott 199.* Thetemy István budai bíró levele. *Ugyanott 401.* — Báthori István országbíró 1489 ki oklevele és pecsége. *Ugyanott VIII. 59.* — Más oklevelek. *Ugyanott VIII. köt. 130, 320, 380.*

1841.

Magyar pénztudományi ritkaság. *Tudománytár IX. köt. 89.*

Okleveles toldalék. *Ugyanott IX. köt. 195, 261, X. köt. 185, 256, 321, 375.*

Kiadatlan római pénzek. *Ugyanott X. köt. 60.*

Lukotya Mansvét lelkésznek östörténeti leveléről jelentés. *M. akadémiái Értesítő 1841. III. szám 59.*

Magyarország ekkorig ismeretes pénzei lerajzolja, tört. és pénztudományi kútfők után magyarázva előterjeszti Rupp Jakab. *Árpádi korszak.* Buda. 1841. *Ezen I. kötet Erdy János dolgozata.*

1842.

Kiadatlan római pénzek. *Tudománytár XI. köt. 57, XII. köt. 63.*

Okleveles toldalék. *Ugyanott XI. köt. 61, 320, 376, XII. köt. 65, 127.*

II. Endre kir. adománylevele és pecsége. (*M. akadémiái Évkönyv V. köt. 195.*)

1843.

A szerbek és magyarok. (*Tudománytár XIII. köt. t. 295—317.*)

A szerb zsupánok, királyok és ezárok pénzei XXIII réznyomattal. Buda 1843. 8-r. 72 lap.

1844.

Muszka pénzekről. *M. akadémiái Értesítő 1844. IV. szám. 87—93.*

Kézdi vásárhelyi régiségekről. *M. akadémiái Értesítő 1844. VII. szám 202.*

1847.

Egy pénztudományi rejtély megfejtése. *Magyar Akadémia Értesítője 1847. évi 39. lap.*

Budai sírkövekről. *Ugyanott 87.*

Dánországi régi sírbalmok. *Ugyanott 217.*

A terdai sphinx koholmány. *Ugyanott 282.*

Pogány magyar sírokról Érd határában. *Ugyanott 282.*

1848.

Rumano fölírtos köszírtről s a szukorói és pákozdi sziklacsoportokról. (*Magyar akadémiai Értesítő II. szám 34.*)

Magyarországi Crony nemzetségnek története, nemzékrendje és oklevéltára. Budapest, 1848. 4-r. XX és 91 lap.

1850—1.

Historiai séta a Margit szigetén. (*Uj m. muzeum 1850/1. I. köt. 129.*)

Római emlékek Fehérben. (*Ugyanott 252 lap.*)

Kis-Kún-Majnai régiségek. (*Magyar akadémiai Értesítő. I. köt. 176.*)

1851.

Az Ó-budai Kis-Czellről. (*Magyar akadémiai Értesítő. I. köt. 449.*)

1852.

Van-e Robert Károly királynak szerb veretű pénze? (*Magyar akadémiai Értesítő 51.*)

1853.

A belloviczi ásatásokról. (*Magyar akadémiai Értesítő 434.*)

III. Béla kir. és nejének Székesfehérvárott talált síremlékei. (*Magyarország és Erdély képekben. Kiadták Kubinyi Ferencz és Vahot Imre. Pest, 1853. 4-r. I. köt. 42.*)

1854.

Az Aszódi pogány sírokról. (*Magyar akadémiai Értesítő 132.*)

Honunkban találtevezetes réa) gislñ égek képkele

Ó-budai sztela. 2) Sziszeki sírkő. 3) N.-Váradai emlékpohár. (*Magyarország és Erdély képekben. Kiadta Kubinyi Ferencz és Vahot Imre. Pest 1854. III. köt.*)

Sz. István első magyar király életirata Hartvik regensburgi püspök szerint. Kiadja a Sz. István társu'at. Pest 1854 4 r.

1855.

Kezai Simon és Márk krónikáira figyelmeztetés. *A M. Akadémia febr. 5 én tart. ülésében.*

A kelenföldi pogány sírásatásokról jelentés. *A M. Akadémia april 2-ki ülésében.*

Az erdélyi viaszos lapok bemutatása az *Akadémia decz. 17-ki ülésében.*

1856.

Erdélyben talált Viaszos Lapok. (*Tabulae Ceratae etc.*) képkekkel. Pest 1856. n. 8-r.

1857.

A Boszna és Szerb régi érmek. Buda, 1857. 4-r. önállóan és a *M. T. Akadémiai Évkönyv IX. kötetében.*

Liptói Regestrum 1391-ből. (*M. Történelmi társ. kiadja a M. T. Akadémia. IV. kötet.*)

A bessenyők, nemzeti néven vasok (seythák) híres bányászok voltak. *Felolvasatott az Akadémia 1857. jan. 5. ülésében. Meg nem jelent.*

Az Erdélyben talált három levelű fenyőfa-könyvről. *Jelentés az Akadémiában 1857. jun. 15-én.*

A magyar emlék-érmekről. *Felolvasás a m. Akadémiában 1857. decz. 14-én.*

1858.

Stíria mint magyar vezérség és érmei. (*Magyar akadémiai Értesítő. 201—209.*)

Régiség-tani közlemények. 1) A Pannonia és Dácia tércin ekkorig talált becsületi bocsátványok négy táblával. 2) A verebi pogány sír hat táblával (*A m. Akadémia Évkönyvei IX. köt. 1—27.*)

1859.

Erdélyben talált viaszos lapok és magyar őstörténeti vizsgálatok. Pest, 1859. 4-rét.

A Bessenyő nemzet különféle neveiről. (*A magyar Akadémia 1859. jan. 10-ki ülésén tartott értekezés.*)

Az arany forintról általában és különösen a magyarról (A magyar Akadémia 1859. mart. 7-iki ülésében tartott értekezés.) A két utóbbi nem jelent meg.

1861.

Kelenföldi pogány sírok öt rajzzal. (*Archaeologiai Közlemények. Pest, 1862. 8-r. II. kötetben 27—47.*)

Nyitra-Ivánka területén (1860—1.) kis-ántott Byzanti zománcok a XI. századból, két rajzzal. (*Ugyanott 65—78.*) és külön lenyomatban is.

Az ujonnan megbírált magyarországi Crony nemzetség négy okiratának időszámítása. Pest, 1861. 8 r. 32 lap.

1862.

Erdély Érmei kép atlaszszal. Pest, 1862. n. 4-r.

1864.

Tétényi római sírok. (*Archaeologiai Közlemények IV. köt. 11—14 lap.*)

1865.

Kiadatlan magyar érmek az Árpádok korzakából. Két közlemény. (*Archaeologiai Közlemények. V. köt. 3—11. és 138—144.*)

1868.

Archaeologiai vázlat régi tárczájából. *Archaeologiai Közlemények VII. 54—60.*

1870.

Hervoja Spalatói herezeg és érmei. (*Archaeologiai Közlemények VIII. köt. 50.*)

Pilini pogány sírok. (*Ugyanott 73.*)

Robert Károly (1308—1342.) király 1355. évi érmelési szerződése. *Ugyanott 154.*

Eperjes megszállási pénzei. *Archaeologiai Közöny II. köt. 205.*

A

SZÉKELYEK ALAPSZERZŐDÉSE

VAGYIS

A SZÉKELY KRÓNIKÁNAK

E SZERZŐDÉST TARTALMAZÓ PONTJAI.

(SZÉKFOGLALÓ ÉRTEKEZÉS.)

BALÁSSY FERENCZ.

LEV. TAGTÓL.

(Olvastatott a M. T. Akadémia 1873. april 7-iki ülésén.)

BUDAPEST, 1873.

EGGENBERGER-FÉLE AKAD. KÖNYVKERESKEDÉS.

(Molnár és Hoffmann.)